देवाय दत्त्वा नैवेद्यं द्विजाय न प्रयच्छति । भस्मीभूतञ्च नैवेद्यं पूजनं निष्फलं भवेत् । देवदत्तं न भोक्तव्यं नैवेद्यञ्च विना हरेः । प्रशस्तं सर्वदेवेषु विष्णोर्नैवेद्यभोजनम्" । शूद्रस्य तद्भक्षणविधिर्यथा "शूद्रश्चेद्धरिभक्तश्च नैवेद्यभोजनोत्सुकः । आमान्नं हरये दत्त्वा पाकं कृत्वा तु खादयेत्" श्रीकृष्णजन्मखण्डे ११अ० । नारसिंहे "मोचकं पनसं जम्बु तथाऽन्यल्लवलीफलम् । प्राचीनामलकं श्रेष्ठं मधुकोडुम्बरन्तथा । यत्नपक्वमपि ग्राह्यं कदलीफलमुत्तमम्" मोचकं कदलकम् । प्राचीनामलकं करमर्दकम् । वराहपुराणे "अपर्युषितपक्वानि दातव्यानि प्रयत्नतः । खण्डाज्यादिकृत पक्वं नैव पर्युषितं भवेत्" । वामनपुराणम् "हविषा संस्कृता ये च यव गोधूमशालयः । तिलमुद्गादयो माषा व्रीहयश्च प्रियाः हरेः" विष्णुः "नाभक्ष्यं नैवेद्यार्थे भक्षेष्वजामहिषी क्षीरं वर्जयेत् । पञ्चनखश्च मत्स्यवराहमांसानि चेति" । अभक्ष्यमिति यद्वर्णस्य यदभक्ष्यं स्वरूपतोलशुनादि तत् तेन न देयम् । न तु रात्र्यादौ दध्यादि । पञ्चनखश्च शशातिरिक्तः । "मार्गं मांसं तथा छागं शाशं मांसन्तथैव च । एतानि हि प्रियाणि स्युः प्रयोज्यानि वसुन्धरे !" इति वराहपुराणे भगद्वाक्यात् तथा "माहिषञ्चाविकं मांसमयाज्ञिकमुदाहृतम् । माहिषं वर्जयेन्मांसं क्षीरं दधि घृतन्तथा" देवलः । "चाण्डालेन शुना वापि दृष्टं हविरयज्ञियम् । विड़ालादिभिरुच्छिष्टं दुष्टमन्नं विवर्जयेत्" । "अन्यत्र हिरण्योदकस्पर्शादिति" । श्रीभागवते "यद्यदिष्टतमं लोके यच्चापि प्रियमात्मनः । तत्तन्निवेदयेन्मह्यं तदानन्त्याय कल्पते" मह्यं वासुदेवाय आह्नि०त० । नैवेद्यञ्च पञ्चोपचारादिपूजाङ्गम् । तद्दाने च घण्टावादनं कर्त्तव्यम् "धूपे दीपे च नैवेद्ये स्नपने वसने तथा । घण्टानादं प्रकुर्वीत तथा नीराजनेऽपि च" विधा०पा० धृतवाक्यात् । वृत्ते । निवेशो विवाहः ।

नैवेश त्रि० निवेशेन निर्वृत्तम् सङ्कला० अण् । निवेशनि-

नैवेशिक त्रि० निवेशाय विवाहाय हितम् ठक् । विवाहार्थं दीयमाने द्रव्ये "नैवेशिकं स्वर्णधूर्य्यं दत्त्वा स्वर्गे महीयते" याज्ञ० "नैवेशिकं विवाहोचितं द्रव्यम्" शु०त० रघु० ।

नैश त्रि० निशाया इदम् शैषिकोऽण् । निशासम्बन्धिनि "पूर्वां सन्ध्यां जपँस्तिष्ठन् नैशमेनो व्यपोहति" मनुः । सलिलमये शशिनि रवेर्दीधितयस्तमोनैशम् । क्षपयन्ति" वृ०सं०४अ० "जगति नैशमशीतकरः करैः" माघः

नैशिक त्रि० निशायां भवः निशाया व्यापको वा "कालाट ठञ्" पा०ठञ् । १निशाभवे २रात्रिव्यापके स्त्रियां ङीप् । "नृणामकृतचूडानां विशुद्धिर्नैशिकी स्मृता" मनुः । "आदन्तजन्मनः सद्य आचूडान्नैशिकी स्मृता" याज्ञ०

नैश्श्रेयस त्रि० निश्श्रेयसाय हितमण् । निःश्रेयससाधने "शुश्रूषैव तु शूद्रस्य धर्मो नैश्श्रेयसः परः" मनुः पक्षे विसर्गः नैःश्रेयस तत्रार्थे ।

नैश्श्रेयसिक त्रि०निश्श्रेयसं प्रयोजनमस्य ठक् । निश्श्रेयससाधने "सुखाभ्युदयिकञ्चैव नैश्श्रेयसिकमेव च" मनुः । पक्षे विसर्गः नैःश्रेयसिक तत्रार्थे ।

नैषध पु० निषधानां राजा अण् । १निषधदेशनृपे "स नैषधस्यार्थपतेः सुतायाम्" रघुः । २नलनृपे त्रिका० "न नैषधे कार्यमिदं निगाद्यम्" "देवः पतिर्विदुषि ! नैषधः राजगत्या" नैषध० । निषधोऽभिजनोऽस्य अण् । ३पित्रादिक्रमेण निषधदेशवासिनि त्रि० बहुषु उभयत्र अणो लुक् । निषधाः तन्नृपा तद्देशवासिनश्च । नैषधं नलमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः अण् । ४नलनृपचरितरूपे द्वाविंशतिसर्गात्मके श्रीहर्षकविकृते महाकाव्यभेदे महाकाव्योदाहरणे "यथा रघुवंशशिशुपालवधनैषधादिः" सा०द०

नैषधीय त्रि० नैषधस्येदम् "वृद्धाच्छः" पा० छ । नलसम्बन्धिनि । "काव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गोऽयमादिर्गतः" नैषधम् ।

नैषध्य पुंस्त्री निषधस्य लक्षणया तन्नृपस्यापत्यम् नादित्वात् ण्य । निषधनृपस्यापत्ये स्त्रियां टाप् ।

नैषाद पुंस्त्री निषादस्यापत्यम् विदा० अञ् । निषादस्यापत्ये ततः हरिता०यूनि फक् । नैषादायन यूनि तदपत्ये

नैषादक त्रि० निषादेन कृतम् कुलाला० संज्ञायां वुञ् । निषादकृते पदार्थभेदे ।

नैषादकि पुंस्त्री निषादस्यापत्यं विदा० अञ् । "व्यासवकड निषादेत्यादि" वार्त्ति० अकङ् । निषादस्यापत्ये ।

नैषादि पुंस्त्री निषादस्यापत्यम् आर्षे इञ् । निषादापत्ये "न स तं प्रतिजग्राह नैषादिरिति चिन्तयन्" भा०आ० १३२अ० । लोके तु विदा० अञ् । नैषाद इत्येव ।

नैषिध पु० निषधः नलो वाचकतयाऽस्त्यस्य अण् पृषो० । तन्नामनामके नलरूपे दक्षिणाग्नौ "कव्यवालो नलश्चैवेति" नलस्याग्निनामत्वात् लक्षितलक्षणया तस्य तथात्वम् "तस्मिन्वसन्तीन्द्रो यमो राजा नडो नैषिधोऽन